

## ОРІЄНТИРИ ОНОВЛЕНОЇ ВОЄННОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

**Белесков М.М.**, головний консультант відділу воєнної політики центру безпекових досліджень НІСД

*Вперше після виходу із ЄС уряд Великої Британії представив візію великої стратегії, а також ролі і місця воєнного фактора в процесі її реалізації. Офіційний Лондон націлений на активну участь у формуванні нового світового порядку зокрема шляхом нарощування і воєнного потенціалу для активних дій в ключових регіонах Євразії. Оборонне відомство країни визначило основні напрями модернізації і розвитку видів і родів військ, а уряд продемонстрував готовність збільшити фінансування для досягнення відповідних цілей.*

### Висновки

Менше ніж через три місяці після виходу із ЄС уряд Великої Британії презентував документи щодо стратегічного курсу держави, а також ролі і місця воєнного фактора. Велика Британія у цих програмних документах позиціонується як європейська країна з глобальними інтересами, яка готова до активної участі у формуванні нового світового порядку.

У воєнній площині цей підхід передбачено реалізовувати шляхом взаємодії із союзниками/партнерами у двосторонніх і багатосторонніх форматах, через постійну передову присутність у ключових регіонах Євразії, модернізацію і розвиток сил оборони. Визначені такі принципи розвитку спроможностей:

- прискорена модернізація при паралельному виконанні поточних завдань;
- ресурси для модернізації формуватимуться через списання застарілих платформ;
- ставка не на масу чи кількість, а на якість персоналу і здатність всіх платформ діяти в рамках єдиного інформаційного поля;
- пріоритетність систем/платформ для дій на морі, в повітрі, кіберсфері і космосі при точковому посиленні потенціалу для дій на суші;
- нарощування потенціалу сил спеціальних операцій, які розглядаються як засіб для високоточних ударів в тилу противника.

Головний наголос робиться на готовності до дій на випередження, ефективному поєднанні воєнних і невоєнних інструментів для протидії загрозам на ранніх стадіях та попередженні їх переростання у відкриті конфлікти.

Ці документи формують основу для розвитку відносин Україна – Велика Британія у сфері оборони і безпеки. РФ розглядається британським урядом як головна загроза для європейської безпеки. Офіційний Лондон націлений на розвиток потенціалу і стійкості держав-партнерів.

## Обґрунтування

1 січня 2021 року Велика Британія вийшла із ЄС, а вже у березні були оприлюднені урядовий документ «Глобальна Британія в епоху змагання: всеохоплюючий огляд політики безпеки, оборони, розвитку і зовнішньої політики» (16 березня, оновлений 2 липня)<sup>1</sup> та документ міністерства оборони «Оборона в епоху змагання» (22 березня)<sup>2</sup>. Ці документи разом із презентацією штабом оборони Великої Британії «Всеохоплюючої операційної концепції» (30 вересня 2020 року)<sup>3</sup> дозволяють зрозуміти контури воєнної політики Великої Британії до 2030 року.

Урядовий документ визначає загальну стратегічну рамку. У ньому постулюється, що Велика Британія є європейською країною з глобальним підходом до зовнішньої політики. Це означає готовність проводити активну політику в умовах формування багатополюсного світового порядку, участь у різних коаліціях з пріоритетних питань. **У воєнній сфері цілями такої політики визначено попередження переростання кризових явищ у відкриті конфлікти і мінімізацію негативних наслідків від ворожих дій, які не вдалося попередити.** Цього офіційний Лондон планує досягати зокрема за рахунок постійної передової присутності в ключових регіонах Євразії та зміцнення потенціалу і стійкості союзників та партнерів. Документ «Глобальна Британія в епоху змагання: всеохоплюючий огляд політики безпеки, оборони, розвитку і зовнішньої політики» чітко наголошує, що **гарантування фізичної безпеки громадян є головним завданням будь-якого уряду.** Цю тезу розвиває доповідь «Оборона в епоху змагання», яка складається з трьох частин – опису безпекового середовища і тенденцій у воєнній сфері, загального підходу до воєнної політики та планів модернізації окремих видів і родів військ.

В огляді безпекового середовища у документі міністерства оборони йдеться про те, що новий світовий порядок формуватиметься в рамках **переплетіння чотирьох ключових тенденцій: зміни комплексного балансу сил у світі з паралельним зростанням ролі Індійсько-Тихоокеанського регіону; загострення суперництва між державами і двома моделями управління (авторитарна і демократична); швидких технологічних змін, наростання транснаціональних загроз в різних сферах. Зростання ролі КНР визнається найбільш важливим фактором світової політики. РФ характеризується як головна загроза європейській безпеці через її успіхи в модернізації збройних сил, здатність поєднувати всі інструменти впливу і діяти до порогу ескалації.**

Констатується зменшення технологічної переваги Великої Британії протягом останніх років, в тому числі через можливість доступу противників до новітніх технологій і розробку перспективних систем типу гіперзвукової зброї. На морі КНР і РФ розвивають потенціал проектування сили якомога далі від своїх берегів. У випадку РФ йдеться насамперед про підводний флот, який може загрожувати глобальній інфраструктурі передачі інформації. У повітрі, шляхом розвитку

<sup>1</sup> Global Britain in a Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy. <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy>

<sup>2</sup> Defence in a competitive age.

[https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/974661/CP411-Defence\\_Command\\_Plan.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/974661/CP411-Defence_Command_Plan.pdf)

<sup>3</sup> Chief of the Defence Staff, General Sir Nick Carter delivers a speech on the Integrated Operating Concept at Policy Exchange. <https://www.gov.uk/government/speeches/chief-of-the-defence-staff-general-sir-nick-carter-launches-the-integrated-operating-concept>

інтегрованих систем ППО, нових поліфункціональних винищувачів і засобів розвідки, ракетної зброї ТВД противники Великої Британії ускладнюватимуть завдання завоювання і використання домінування в повітрі. Стосовно суші йдеться перш за все про посилення точності, дальності і смертоносності вогню. Спрощення доступу до технологій дозволяє навіть недержавним акторам мати ударні БПЛА чи ракетне озброєння. Загрози у кіберсфері і космосі зростають, зокрема через спроби противників перешкодити передачі і використанню інформації, що є основою сучасного способу ведення війни. Водночас способи ведення бойових дій Великою Британією змінилися мало, тоді як противники зосереджуються на **швидких асиметричних діях з метою досягти перемогу без проведення масштабних бойових дій**.

У відповідь на такі тенденції, а також з метою реалізації стратегічних цілей «Всеохоплюючого огляду» оборонне відомство планує реалізувати відповідну державну політику, спираючись на п'ять ключових елементів – **союзи і партнерство, якісний персонал, інновації та експерименти для модернізації збройних сил, якісна оцінка і розуміння безпекового середовища та послідовна активна політика залучення на міжнародній арені**. Шляхом реалізації відповідних завдань передбачається досягнення таких цілей: здатність діяти одночасно в усіх сферах протиборства (суша, море, повітря, космос і кіберсфери), здатність якісно поєднувати воєнні і невоєнні інструменти сили, постійна присутність в ключових регіонах світу, активність і рішучість дій на випередження, максимально якісне використання всієї наявної інформації. Цей підхід корелює з «Всеохоплюючою операційною концепцією», яка відзначає зростання потенціалу противників щодо досягнення цілей шляхом поєднання воєнних і невоєнних інструментів сили до порогу повномасштабної ескалації, що своєю чергою робить важливими дії на випередження.

Політика глобального залучення реалізовуватиметься через опору на власні бази типу Гібралтару, а також бази у ФРН, на Кіпрі, в Омані, Кенії та Брунеї. Важливе місце у воєнній політиці Великої Британії і надалі займатимуть союз зі США, взаємодія в рамках розвідувальної ініціативи «П'ять очей», НАТО і партнерство з окремими країнами Європи у двосторонніх і багатосторонніх ініціативах. **Окремо як партнер визначається Україна як жертва агресії РФ. Велика Британія націлена на сприяння подальшому розвитку потенціалу сектору безпеки і оборони України разом з паралельним посиленням присутності в акваторії Чорного моря**. Йдеться також про партнерство з низкою країн Близького Сходу і Північної Африки. Проте чи не найбільше в майбутньому Велика Британія планує наростити присутність в Індійсько-Тихоокеанському регіоні. Символом нового глобального підходу Великої Британії має стати велике Євразійське турне авіаносної ударної групи (АУГ) на чолі з авіаносцем HMS Queen Elizabeth протягом 2021 року.

Хоча в основі британського підходу є дії на випередження, з метою попередження ескалації конфлікту відомчий документ постулює важливість ефективних збройних сил, які готові воювати і перемагати. У сфері військового будівництва уряд керуватиметься наступними ідеями: необхідність прискореної модернізації при паралельному виконанні поточних завдань; готовність вивільняти ресурси для модернізації шляхом списання застарілих платформ; ставка не на масу чи кількість сил, а на якість персоналу і здатність всіх платформ діяти в рамках єдиного інформаційного поля; пріоритетність систем/платформ для дій на морі, в повітрі, кіберсфері і космосі при точковому посиленні потенціалу для дій на суші; нарощування потенціалу сил спеціальних операцій, які розглядаються як засіб для високоточних ударів в тилу противника. В документі зазначається, що «*потенціал*

воювати в майбутньому буде меншою мірою визначатися кількістю бійців і бойових платформ, а перш за все технологіями, які здатні діяти в єдиному інформаційному полі, автоматизацією процесів, інноваціями та експериментами». Серед п'ятірки пріоритетів НДДКР в інтересах збройних сил перші два місця займають системи розвідки і спостереження різних типів, а також системи командування і контролю для інтеграції систем розвідки і ураження в усіх просторах. Таким чином, британці у своїй філософії чітко слідують базовому постулату – **сучасна війна вимагає перш за все завоювання інформаційного домінування, яке в свою чергу робить більш якісним комплексне вогневе ураження**. Графічні зображення у доповіді підводять до висновку, що у випадку війни британці будуть націлені на завоювання домінування в повітрі шляхом знищення винищувачів і систем ППО противника кінетичними і некінетичними ударами, знищення його засобів дальнього вогневого ураження різних типів, ослаблення систем командування і контролю, активних діях ССО в тилу противника. Реалізацію цих завдань має гарантувати здатність усіх засобів розвідки і ураження діяти в рамках єдиного інформаційного поля. Разом з тим британці усвідомлюють небезпеку, яку представляє наземна ракетна зброя ТВД противника у випадку повномасштабної війни.

Головним бенефіціаром згідно з документом «Оборона в епоху змагання» стане флот. Планується збільшення витрат на його розбудову вдвічі – до 1,7 млрд фунтів на рік. В основі бойового потенціалу флоту будуть два нових авіаносці, що є головними символами нової «Глобальної Британії». Поряд із АУГ планується створення груп швидкого реагування в прибережних водах, в основі яких будуть підрозділи ССО і кораблі забезпечення класу Вау з можливістю нанесення наземних ударів при підтримці перспективних фрегатів. Передбачається створення двох таких груп – однієї для дій у Європі з 2021 року, а другої для Індійсько-Тихоокеанського регіону з 2023 року. Окремо передбачається створення і розгортання автономних протимінних платформ. Будуть розроблені нові багатоцільові океанічні гідрографічні судна для безпеки критичної інфраструктури під водою. Передбачається завершити створення флоту із 7-ми багатоцільових АПЧ типу Astute. Передбачається, що прибережні патрульні кораблі своєю присутністю в менш критичних регіонах дозволять есмінцям і фрегатам флоту зосередитися на проектуванні сили в ключових районах Євразії. Планується списання двох найстаріших на флоті протичовнових фрегатів Туре 23 і паралельна розробка та створення фрегатів Туре 31 (5 одиниць) та Туре 32 на основі модульного принципу, що дозволить встановлювати на них різні типи озброєння. Передбачається модернізація 6-ти есмінців ППО Туре 45 та паралельна розробка перспективних есмінців ППО Туре 83 і створення запланованих раніше 8-ми багатоцільових фрегатів Туре 26. Також саме в рамках флоту планується підтримання здатності стратегічних ядерних сил завдати удар у відповідь. Для нарощування цих спроможностей передбачається введення до складу флоту 4-х перспективних підводних стратегічних ракетноносців класу Dreadnought, а також збільшення кількості ядерних боеголовки в арсеналі країни на 40% – до 260 одиниць.

Основною метою розвитку Військово-повітряних сил і надалі залишається здатність завоювати домінування в повітрі і нанесення ударів в глибині оборони противника. Основою бойового потенціалу ВПС будуть Eurofighter Typhoon (7 ескадриль) і винищувачі 5-го покоління F-35. Передбачається подальша модернізація поліфункціонального винищувача Eurofighter Typhoon шляхом оснащення їх новою РЛС при списанні старіших модифікацій цього винищувача (24 одиниці). Заплановано зняття з озброєння середнього транспортного літака С-130 до 2023 року і закупівля військово-транспортних літаків нового типу А400М. Парк платформ



виявлення і цілевказівки будуть складати літаки E-7A (3 одиниці із 2023 року) і P-8A (9 одиниць). Передбачається мати на озброєнні парк із 16 БПЛА Protector дальнього радіусу дії для розвідки і нанесення ударів. Окремо планується витратити до 2 млрд фунтів на проект перспективної ударної повітряної платформи нового покоління (Tempest).

Сухопутні війська чекає кількісне скорочення з 76 до 72,5 тисяч до 2025 року. Паралельно ж передбачається збільшення витрат на цей вид військ на 3 млрд фунтів – до 23 млрд фунтів. Передбачається витратити 1,3 млрд фунтів на модернізацію 148 танків до рівня Challenger III при списанні решти із наявних і для закупівлі БМП Boxer при повній відмові від платформи Warrior. На перспективні системи РЕБ передбачається витратити 200 млн фунтів в наступні 10 років. 250 млн фунтів заплановані на закупівлю боєприпасів для РСЗВ, 800 млн фунтів – на розробку нової САУ. Передбачається посилити армійську ППО, яка буде здатна також протидіяти БПЛА. Планується підвищення бойових спроможностей 3-ї дивізії, яка призначена до застосування у складі багатонаціональних сил НАТО у війнах високої інтенсивності в майбутньому. 1-ша дивізія і надалі залишатиметься формуванням легкої мобільної піхоти. Також йдеться про формування самодостатніх бригад у рамках окремих дивізій, які будуть спроможні діяти автономно. Спеціалізацією 6-ї дивізії стануть РЕБ, кібероперації і інформаційні війни. Сили швидкого реагування будуть представлені 16-ю десантно-штурмовою бригадою і 1-ю бригадою ударної армійської авіації, оснащеною модернізованими гелікоптерами AH-64 (термін завершення модернізації до 2025 року). Окремо передбачається створення бригади, яка займатиметься підготовкою військ держав-партнерів. Також планується сформувати окрему бригаду ССО в рамках Сухопутних військ для дій спільно з окремими дивізіями. Новій бригаді ССО передадуть наявні на сьогодні 4 батальйони ССО.

Планується також низка інституційних нововведень. Зокрема у відомстві міністра оборони мають створити *Офіс комплексних оцінок* на зразок того, який існує в Пентагоні з 1973 року. Передбачається створення Національних кіберсил через поєднання зусиль міністерства оборони, Центру урядового зв'язку і Таємної служби розвідки. Ці зусилля спрямовані на збереження статусу Великої Британії як провідної кіберпотуги і для нарощування наступального потенціалу в кіберсфері. Також заплановано створення Космічного командування і спрямування 5 млрд фунтів у рамках проекту Skynet 6 для оновлення угруповання супутників зв'язку і обміну даними. На розвиток супутникових засобів розвідки і цілевказівки має піти окремо до 1,4 млрд фунтів.

Ще до публікації нових стратегічних документів, у листопаді 2020 року, уряд Великої Британії повідомив про наміри додатково виділити на потреби оборони на наступні 4 роки 16,5 млрд фунтів. Це наблизить витрати на оборону в 2021-24 роках до позначки 190 млрд фунтів, з яких не менше 6,6 млрд фунтів мають піти на НДДКР. Таким чином, витрати на оборону мають становити близько 2,2 % ВВП на рік.

Такі плани в умовах пандемії COVID-19 та її негативних економічних наслідків є ознакою серйозності намірів британського уряду у сфері воєнної політики. Разом з тим, не можна виключати того, що відповідні програми, особливо у випадку перспективного озброєння, дорожчатимуть, як це часто відбувається, що поставить під сумнів здатність профінансувати всі заплановані програми одночасно.